

Årsrapport från ICOMOS internationella kommitté ISC Theory and Philosophy

Rapporterat av Kerstin Westerlund Bjurström

Kommittén har, med utgångspunkt från Unescos 2011 antagna deklARATION avseende Historic Urban Landscapes (HUL), arbetat vidare med frågan hur hitta en hållbar och något så när allmänt accepterad teori att luta sig mot vid hanteringen av det urbana landskapets värden med tonvikt på de snabbt växande större städerna. Hur tolka, tillämpa och också marknadsföra och utveckla HUL har haft och kommer självklart att vara en viktig del i arbetet eftersom teori och praktik anses vara nära sammankopplade.

Tema för 2013 års arbete har varit *the HUL Challenge Reassessing the Values of the Past in the Light of Contemporary trends*. Arbetet med detta har byggt vidare på arbetet med förra årets tema - *Heritage under Preassure – Perspectives of Historic Urban Landscapes*. Under våren hölls i samband med kommittémötet ett seminarium med samma namn. Från att som namnet säger 2012 års möte hade relativt stor tonvikt på exempel från olika delar av världen, för att skapa en helhetsbild, så var avsikten med årets möte att mer renodlat diskutera rena teori och praktikfrågor.

Bakgrund

Skäl till att HUL deklARATIONEN kommit till är den på grund av globaliseringen ökande tillväxttakten i redan stora städer som alltför ofta resulterar i kraftig expansion av bebyggelsen, höjda markvärden och försämrad av miljö kvalitet genom förlust av värdefull kulturmiljö och monoton nybebyggelse. Det resulterar i drastiska förändringar av innevanarnas vardagsmiljö och sociala villkor. Frågan om bevarande överhuvudtaget har varit brännhet i vissa kretsar inom ICOMOS sedan nuvarande ordföranden Gustavo Araoz lanserade ett PM där han helt ifrågasätter att värden går att bevara och slår fast att byggnader endast är bärare av värden. Han definierar också vår roll som att kontrollera förändring.

Aktivt medverkande i kommitténs arbete under de senaste två åren har varit såväl personer från länder där megastäder växer upp utan vare sig lagstiftning eller hänsyn till de människor som bott där som från länder med ambitiös lagstiftning men där resultatet ändå blir snabb förlust av traditionella stadsvärden; Azerbaidjan, Belgien, Brasilien, Kanada, Finland, Frankrike, Georgien, Holland, Indien, Israel, Italien, Japan, Kina, Lettland, Norge, Polen, Ryssland, Spanien, Sverige, Sydafrika, Tjeckien, USA och Österrike.

Pågående diskussion och ställningstaganden

Frågan om *bevarande och integritet i relation till förändring* föranledde förstås livlig diskussionen. Jag ifrågasatte den polarisering som finns mellan de som talar som om de helt ifrågasätter målet och möjligheten att bevara i en föränderlig stadsmiljö och de som uttrycker sig som om de bara tror på

motsatsen. Vi vet väl alla att det allra mesta inte går att bevara i oförändrat skick men att det faktiskt finns sådant där det är fullt relevant att ha detta som mål.

Det måste ju vara så att om man utgår från att *insiktsfullt beskrivna olika värden hos en stadsmiljö* och vad som konstituerar dess integritet så kommer man att finna att det oftast inte är den exakta utformningen som är det viktigaste värdet utan att det kan finnas rejält med svängrum för nydaning utan att det som kan betraktas som grundläggande för den kvalitet man vill bevara förfuskas. En bra utgångspunkt för en kreativ diskussion var Silvio Mendez Zanchet föredrag vid förra mötet då han lanserade begreppet ”Dynamic Integrity” att användas när det gäller stadsmiljö och stadslandskap i stark förändring. Jag knöt an till detta i mina funderingar eftersom jag upplevde att han löste upp en del motsättningar i sina resonemang.

En grundläggande fråga som diskuterades var *Naradokumenters relevans*. Det kan bara konstateras att dess budskap om vikten av alla olika kulturers kulturhistoriska värden omfattas av alla inblandade. Jag är dock starkt undrande om det är rätt angreppssätt att som dokumentet gör slå fast detta genom att utvidga den betydelse som begreppet *autenticitet* har i normalt språkbruk till något mycket bredare när det gäller fysisk kulturmiljö. Skälet är förstås dess centrala betydelse inom ICOMOS, hur det används i Venice Charter, i olika texter om världsarv mm, vilket i sin tur beror på att det var ett Europeiskt kulturarv och synen på detta som låg bakom dessa grundläggande dokument. För min del tycker jag att det bidrar till att förflacka betydelsen av ett viktigt ord ”autentisk” som såväl behövs som beskrivning av ett av alla olika värden som behöver namnges. Det ger inte incitament till den kompetenshöjning som behövs när det gäller att beskriva olika värden. Framförallt skapar det förvirring och svårighet att kommunicera så att vi blir förstådda. Bättre vore att tydligare än i dag skilja på om det är byggnaden i sig eller del av dem som är autentisk, om det är byggnadssättet eller om byggnaden i sig representerar någon sorts tradition eller synsätt.

I mina ögon är termen ”controlling change”, som Gustavo också lanserade väldigt defensiv och styrker en negativ bild av såväl profession som kulturmiljön i sig. Jag framhärskar i att använda begreppet ”*guiding change*” med tillägget ”using a value based strategy”. Det måste ju handla om att som professionell vara med om att leda en utveckling mot väl definierade värdebaserade mål. Men som sagt det kräver ökad kompetens att distinkt beskriva värden och prioritera dessa med utgångspunkt också från vad som är viktigt med tanke på stadsmiljö som helhet.

Resultatet av mötet blev ett antal rekommendationer

Genom diplomatiskt och kreativt ledarskap av ordföranden Wilfried Lipp nåddes samstämmighet på många viktiga punkter. Nedan en kort sammanfattning av de rekommendationer som mötet enades om.

Vid organiserandet av förändringsprocess, förvaltningsplaner och andra aktivitetsplaner HUL alltid används som *huvudreferens*.

För platsen relevant kulturhistorisk expertis ska alltid och kontinuerligt finnas med som *medlem i den exekutiva projektgruppen*.

Kulturhistoriska värden ska ses som en *avgörande kvalitet* och vara vägledande för den utveckling som de växande historiska stora städerna driver i egenskap av knutpunkter för ett stort omland

Beslutsfattare ska tillsammans med professionella arbeta fram en **politisk vision** med utgångspunkt från HUL och vara baserade på social rättvisa, mänskliga rättigheter och en korrekt informerad allmänhet

Uppmuntra **forskning** och kunskapsuppbyggnad avseende kulturhistoriskt värde och integritet i relation till urban morfologi, historisk struktur, funktion och socialt miljö liksom det fundamentala begreppet skönhet så väl som till ekonomi och sociala förhållanden.

Verka för att teorin får en praktisk tillämpning genom utveckling av HUL efterfrågade **verktyg och riktlinjer i** samverkan med övriga kommittéer inom OCOMOS.

Vi kunde konstatera att uppfattningen om nyttan med HUL varierar, som jag uppfattar det till stor del beroende på hur skyddet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer fungerar i de enskilda länderna. Men nu när dokumentet är beslutat så måste det vara betydligt fruktbarare att ta fasta på den målbild vad gäller förbättrat kunskapsunderlag, ökad kompetens och mer resurser som den ger oss och arbeta för detta.

Det slogs framförallt fast att det är en viktig uppgift för teorikommittén att verka för att HULs intention blir verklighet. Det konstaterades att frågan är lika brännande såväl i Europa och Amerika som i Asien och Afrika. På sistnämnda kontinenter accentueras den av på många platser bräckligare lagstiftning på området och högre grad av utländskt kapital.